

SZÉKELYFÖLD

Politikai, közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési árak: Egész évre 10 korona, félre 5 korona, negyedévre 2 korona 50 fillér. Egyes szám ára 10 fillér.
Községek, tanítók, iparosok és egyesületek, melyek egyenként, ha előfizetnek, 8 koronáért kapják a lapot.

Felelős szerkesztő: Dobay János.
Kiadó-tulajdonos: Ifj. Jancsó Mózes.

A lap szellemi részét illető közlemények, a szerkesztőséghez (Dobay János Kézdi-Vásárhelytől) intézendők.
Kiadó hivatal K.-Vásárhely az ifj. Jancsó Mózes könyvnyomdájában, hová a hirdetések és előfizetési pénzek küldendők.

A trónörökös házassága.

(M—d) Szegény királyok, biz Isten, nem valami irigylésre méltó a sorsuk. Hatalom, fény, pompa veszi őket körül, de micsoda árat fizetnek érte! A szigorú etiquette nyügei tartják őket lelánczolva, még legbensőbb gondolataikat is békákba szorítja, kimondhatatlanoknak parancsolja a politika ezernyi-ezer érdeke, szála. Talán még, a mi minden halandónak közösjoga, még szívük sugalata szerint boldogok sem lehetnek.

Nekünk van egy trónörökösünk. Hivatalosan, in optima forma, nincs még annak deklarálva, de minden valószínűség szerint a trónutódlás joga őt illeti. Megszeretett, elvett egy szép gróf kisasszonyt, szerelmeért lemondott a szerelem zálogainak örökjogáról. Mi van ebben? Nem-e bizonyítéka és kiváltsága-e ez a szívbéli érzelmek mindenhatóságának!?

De nem úgy van ez, ordítja a közjogi ellenzék, mely rozsdás fegyvertárából megint előszedett egy ugynevezett közjogi gravóment a képviselőház most tárgyalta a trónörökösnek házassága alkalmából tett nyilatkozatát s foglalkozott, illetőleg ennek becikkelyezésével a közjogi ellenzék a törvényjavaslat ellen nagy vitát s vehementán támadást kezdett. Azt állították ugyanis, hogy a törvényjavaslat becsempészi a magyar közjogba az u. n. balkézről vagyis morganitikus házasság intézményét, mely nálunk soha sem volt érvényben, továbbá, hogy az uralkodó-család házi törvényeinek érvényességét is elismeri. Pedig a dolog úgy áll, hogy a trónörökösnek Chotek grófnővel kötött házasságból születendő gyermekei nálunk nem azért lesznek kizárva a trónöröklésből, mivel ez a házasság morganitikus, hanem egyedül azért, mivel Ausztriában nem örökölhetik a trónt, már pedig az 1723. évi I. törvényezikk, mely rendszerint pragmatika szankezió néven ismeretes, kimondja, hogy Magyarországon csak az lehet király, a ki az örökös tartományokban az uralkodásra jogosult.

A nyilatkozatban a főherczeg kijelenti, hogy mivel a házasság nem egyenjogu, az ő neje nem tart igényt a főherczegnőket megillető jogokra, valamint a születendő gyermekeket sem illeti meg az uralkodó család tagjainak joga s hogy e nyilatkozat erejét megváltoztatni a főherczeg semmi körülmény közt nem fogja. A nyilatkozatnak a magyar törvényekbe iktatását a törvényjavaslat az 1723-iki törvényezikkkel, a pragmatika szankezióval magyarázza, mely a trónöröklés rend-

jéről intézkedik. Az uralkodóháznak ezenkívül házitörvényei vannak (Haus—gutz) s az 1723. I. és II. törvényben ezekre történik hivatkozás, mikor az mondatik, hogy Magyarországon az uralkodás az ausztriai ház azon tagját illeti, ki „a felséges ausztriai ház által bevett elsőszülöttségi rend szerint Ausztriában is trónörökös.” Egy másik pontjában is érinti a törvény a házitörvényeket, mondván: „az ő felsége által az elsőszülöttségre nézve megállapított rend szerint.”

A trónörökös ünnepélyes nyilatkozatának tartalma, mely a törvényre hivatkozik, valamint maga a becikkelyezés ténye épen azt bizonyítja, hogy nálunk a „házi törvény” nem érvényes, mert ha érvényes volna, akkor nem volna szükséges a trónörökös nyilatkozatának a becikkelyezése. Az ország jogai tehát megtámadva nincsenek, s mint ezt állíthatjuk, a már befejezett házasság bolygatása politikailag is káros és föltötte kellemetlenül érintette a királyi családot. Már pedig azt nem érdemli meg.

Eltekintve azonban ettől, már maga az a tény, hogy megint a közjogi szórshasogatás utvesztőjében akarta a közjogi ellenzék belevinni egy oly kérdésben, a törvényhozást, mely pusztán az érzelmi világba tartozik, egész határozottsággal bizonyít a mellett, hogy a közjogi ellenzéknek voltaképpen e néven megszűnt a létjogosultsága. Mostani kudaroza ebben a kérdésben föltétlen bizonyíték e mellett. Hiszen egy-két pártlapját kivéve, a fölfujt és előhurezolt kérdés semmi visszhangra nem talált az országban.

Legyen az ellenzék dolgos ellenőrizője a kormányzatnak. Ez a hivatása s így szüksége is van rá.

De meddő közjogi vitákban kéjelegni ott, a hol annak semmi értelme nincs, mert sehol nem támadtatott meg közjogi egyetlen sarkalatos alapelvünk, sem guszatusnak, pártelvnek egyaránt furesa.

A székely örökségről.

Nehéz feladat arról az állapotról valamit írni, melynek dicső multja, a valódi történelmet megelőző mese és regében gyökerezik, de jövője nem lesz.

Egy maroknyi nép, a hagyomány szerint a nép-ván orlós homályos korszakában Skythiából kimozdul, és a Kárpátok keleti hegyláncolatában megtelepedik. Ez volt az az ősfoglalású föld, melyben sem a fejedelem, sem a fiscus megszakadás esetén nem örökölhetett. Erről is énekelte a nemzet koszos költője: „Bölcsöd ez s majdan sírod is, mely ápol s hantjával eltakar.”

Egy ezredév tanulsága igazolja, hogy ez a maroknyi nép, ezt az őseinek porai által megszentelt földet vérével öntözte és megtartotta.

A viszonyok és abban a székely nép modern utódai azonban megváltoztak. A gőzörővel való megélhetésnek feltételei, a nevelésnek átalakító hatása, és a közlekedés könnyűségének esélyei: észrevétlenül kivetkőztették a székely népet őseinek fajfentartó erényeiből. Szomorú és megdöbbentő jele ennek az a könnyelmű felfogás, melylyel a székely nép nagy tömege őseitől örökölt erdőségekben és legelőkben való arányrészét poton áron elvesztegeti, jött-ment embereknek eladja; hogy azután koldusbotra támaszkodva elvándoroljon egy képzelt, de nem létező jobb hazába.

A régi erdélyi törvények: Verbőczy hármaskönyve, az Aprobata és Compilata constitutiók és Novelláris artikulások, valamint az agyagfalvi székely országgyűléseken meghozott törvényekből eléggé kitűnik, hogy a székely nemzet minden tagja szabad és független volt és mint ilyen nemzeti jogokat élvezett. Mindezek dacára azonban, századok lefolyása alatt különösen a haza védelmére eszközölt illustrális könyvek (összeírások) felvétele alkalmával, hol a haza védelme szempontjából minden élő székely ember anyagi erejéhez képest „Primor“-nak, Primipilusnak és Pixidariusnak összeíratott — sikerült a jobbágyságot és a zsellérséget a Székelyföldre is becsempészni. Elősegítette ezen áramlatot a nagyobb és módosabb uraknak azon hiúsága és kapzsisága, hogy tisztá székely örökségű birtokaira a fejedelmektől donatiót kértek, hogy a vármegyei nemességek egyenrangúak lehessenek; és a gyengébb birtokokba jobbágyságot vagy zselléreket telepítettek, vagy a gyengébb birtokosokat jobbágysággá lenni kényszerítették.

Mindezen visszaélésen alapuló állapotoknak azonban az 1848. évi törvényhozás egyszerre véget vetett, midőn a jobbágyságot és zsellérséget felszabadította.

Alig telt el azonban egy félszázad 1848. évi dicső korszakától, és a történelem esélyei ismétlik magukat.

A kivírt jogegyenlőség, szabadság és testvériség küzdelmei nem szüntették meg az erősebb nyomását a gyengébbel szemben.

A közvagyonnak, a nagyterjedelmű erdőségeknek és legelőknek szabályozása alkalmából is igaznak bizonyul az a régi közmondás, hogy a nagy hal elnyeli a kis halat, az erősebb elnyomja a gyengét. Ez a küzdelem hivatva van a székely nép nagy tömegének megélhetési feltételeit lehetetlenné tenni és függetlenségét megdönteni. Ez a közeljövő látképe, mely a székely népesség nagy tömegét fenyegeti; ha a kormány és esetleg a törvényhozás nem gondoskodik sürgősen ennek a veszélynek megakadályozásáról.

Egy székely.

A székely kamara közgyűlése.

Maros-Vásárhely, 1900. okt. 27.

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara október hó 27-én d. u. saját helyiségében, Tauszik B. Hugó kir. tanácsos elnök vezetése alatt népes rendes teljes-ülést tartott.

Elnök közlések során bejelentetett, hogy a keresk. miniszter Gróf Lázár Jenő megyeszékhelyi műhelyének tökéletesebb felszerelése céljából segélyképpen 3000 korona értékű gépet adományozott, mivel e kiváló jelentőségű műasztalos műhely művészi nivóját emelni kívánja.

Ismeretes minő szenvedélylyel és művészi tökéletességgel űzi a nemes gróf a műasztalos ipart.

s azért mily megmérhetlen áldozatokat hoz. Annál helyén valobb tehát állami támogatása. Értesülésünk szerint a műhelyben székely fiúk is nyernek kiképzést, a így remélhetőleg a grófi műhelyben otthonos magas műizlés átvitetik a gyakorlati ipar terére is. A székely-keresztúri faiparosokon meg egy faesztergapad adományozásával segített a miniszter.

Örvendetesen lepte meg a kamarát, ezek mellett a keresk. kormány azon leirata, melylyel kilátásba helyezte, hogy Straetz Hermann megyesfalvi szeszgyárosnak az ott felállítani szándékolt vegyi termékek gyárát öt éven át hajlandó évi 20 ezer korona segélyben részesíteni. Ez a gyár nagyjelentőségű lenne vidékünk mezőgazdaságára is, a mennyiben lehetővé tenné nagy mennyiségű törökbuza termésünk magasabb értékesítését, s a mellett mint a maga nemében a kontinensen egyedüli gyár, a közforgalmat is jelentékenyen erre terelné. Straetz-Hermann törekvésének a keresk. kormány által kifejezett ezen méltánylásához mi is a legjobb eredményeket fűzzük.

A székely ipar örvendetes támogatásáról tanuskodik azon elnöki bejelentés is, hogy ugyancsak a keresk. miniszter a Kovászna és vidéke ipari hitel-szövetkezetnek 3000 korona feltételeken visszafizetendő kölcsönt és 800 korona berendezési segélyt engedélyezett.

A tárgysorozat rendén bejelentetett, hogy a párisi kiállítás tanulmányozására a kamara kerületéből 9 műiparos küldetett ki állami ösztöndíjjal. Fokozott érdeklődéssel kísért a teljes ülés a kamara titkáranak ama bejelentését, hogy a székely ipar emelése érdekében — a sajtóban is ismertetett keresk. miniszteri rendelet értelmében — a kamara kerület jelentékenyebb ipari pontjait az iparfelügyelővel együtt bejárta és a gyakorlati ipar terén működő érdekeltséggel tárgyalásokat folytatott. Az egybegyűjtött sok értékes adat a tanulmányt befejeztével fel fog dolgoztatni és a miniszter intézőiának megfelelő memorándumban a keresk. kormány elé terjesztetik.

A kamarát ezen munkálkodásában az érdekelt iparos osztály és vezető körök mindenütt a legmesszebb menő támogatásban részesítették, minél fogva remélhetőleg végre tiszta képet nyerünk a székely ipari viszonyokról, s kitűnik a segítség szükségése is minden vonalon. Erre a székelységről vár. Szomorú közgazdasági viszonyai közt tehát jogos igényeket támaszthat most az állam támogatása iránt.

És itt került tárgyalásra, illetve bejelentésre a keresk. kormánynak egy másik közismert fontos rendelete, melylyel a székely fiúk ipari kiképzésének ügyét akarja végleg rendezni.

E szerint a keresk. miniszter a Budapestre tervezett székely otthon kérdését elejtette s a székely fiúk további kiképzetésének ügyét a kamarára és a székely egyesületre bizza, a mely testület kiküldöttéi a miniszter azon óhajátához alkalmazkodva, hogy az ipari kiképzés magának a székelyföldnek jelentékenyebb iparúzó városaiban történjék a részletekre nézve már meg is állapodtak. Mint-hogy a kamarának és Székely Egyesületnek a székely ipar támogatását és a székely fiúk további kiképzését a miniszteri leirat szerint szélesebb alapokra kell fektetni, a részletes terv és költségvetés a tárgyalásról felvett jegyzőkönyvvel együtt a keresk. kormányhoz felterjesztetik. Ezzel a kézműiparosok jelesebbjeinek magasabb fokú kiképzése a fejlesztésre, illetve támogatásra érdemes iparágak és iparosok megélevezése új iparágak meghonosítása stb. legalább egyelőre biztosítva van.

Érthető lelkesedéssel járult tehát hozzá a kamara teljes-ülése ezen gyakorlati eredményeket ígérő határozatokhoz és üdvözölte a miniszter nagyhorderejű kezdeményezését. Természetesen ezután is a kamara fővezetése alatt marad az egész ügy, amely e téren eddig is kiváló szolgálatokat tett a székelységnek.

Az ipartestületek és papírúruk ügyében tett felterjesztések bejelentés után, tudomásul vétetett a söröspalaczkok hitelesítése, valamint az üres palaczkok szállítási kedvezményéről szóló miniszteri leirat. Elfogadta a teljes-ülés a központi bizottságnak biztosítási magán vállalatokról szóló törvényjavaslat módosítása tárgyában beadott javaslatát. Csikvármegye vásári rendtartása tárgyában alkotott szabályrendeletére véleményt adott, itt-ott módosításokat

ajánlván: a tisztességtelen versenyt szabályozó törvényjavaslat bizottsági-tárgyalására Sz. Szakáts Péter titkárt küldte ki. Az udvarhelymegyei szijgyártó iparosoknak a rokon iparezikkeket terjesztő csikmegyei háziiparosok ellen a keresk. miniszterhez beadott panaszos kérésére véleményt mondván, jóváhagyta az elnökségnek az országos vásárok rendezése ügyében bizottságok kiküldése iránt tett intézkedését.

A kamara 1901. évi költségvetését 22.730 koronára bevétellel, 22.260 korona kiadással és 470 korona fölösleggel elfogadta. Intézkedéseket tett a kamara újjaalakítása iránt, evégből a választóképes iparosok és kereskedők névjegyzékét elkészítette. (A kamarai tagok megbízása a tolyó év végével jár le.)

Több kisebb jelentőségű tárgy elintézése után. Macskási Ákos iparművészeti iskolai növendéknek 100 korona, Szakáts Máté szakisk. növendéknek pedig 50 korona segélyt juttatott és örvendetesen tudomásul vette, hogy a m. kir. honvédség 1901. évi ruházati szükségleteiből a kamara közbenjárására 2800 pár lábbelinek elkészítését a honvédelmi miniszter székely kisiparosokra bízta.

Máthé József.

Az ujidők alkotásai.

Elvitázhatatlan igazság, hogy az utóbbi évtized alatt magyar államunk fejlődése annyira haladt, hogy a nyugati államok podiumán hazánk részére is van már hely, hol bemutathatjuk életképességünket s még azt is, hogy a második ezred év elérésére nemcsak érdemesek, hanem jogosultak vagyunk.

A midőn ezt minden magyar honpolgár örömmel és megnyugvással tudomásul veszi, ugyanakkor sajgó érzéssel keil a megfigyelő szemek tapasztalnia, hogy liberális alkotásainkban s különösen az egyházpolitikai törvényeink némely szakaszában oly alapelvek vannak lefektetve, a melyek éppen nem alkalmasak, a vallásos érzület gyarapítására, erősítésére, terjedésére és főleg fokozatos haladásának biztosítására.

Mi nagyon messze vagyunk még attól, hogy vallásos érzület nélkül is tiszteletben tartsuk egymásnak jogait, köteleseit! S mert országunk lakóinak $\frac{3}{4}$ része még maig is nélküli a szellemi képesség ama attribútumát, mely vallásosság nélkül is kellőleg tudatában van annak, mennyiben kell méltányolni a jogot, tisztelni a törvényt és imádván szeretni azon láthatatlan hatalmat, amelyet istennek nevezünk.

S éppen ezért a felekezetek nélkülségnek megengedését — bár mennyire is szeretjük a liberális eszméket — különböző szempontból nem vagyunk barátjai.

Nem pedig azért, mert ez által az állam — törvényben biztosított — jogot ad azok részére, a kik részint anyagi, részint pedig személyi okok miatt örömmel lépnek ki egyházuk felekezeti kötelékéből és lesznek felekezet nélküliek.

Az ilyenek gyermekeibe önkénytelenül beolthatnak ezen káros tanok s a jövő generáció előtt az egyház, templom és pap mind csak olyan lombtárba való tárgyaknak és ok nélküli ósdi alkotásoknak tűnnek fel.

Hát ilyen tanok mellett mi lesz mindazon egyházi intézményekkel a melyek hajdanában — tételes törvények nélkül is — oly alkotásokat hoztak létre, amelyekről a történelem még maig is oly hálással emlékezik meg! A vadházasságok száma eddig is rémes statisztikát tárt előnkbe, a mi a közérkölciség nagymérvű hanyatlására tett figyelmessé. Ma már nem csak a hiányos statisztikából, hanem a mindennapi élet szomorú tapasztalataiból szerezhettünk meggyőződést arról, hogy a vadházasságok országunkban évről-évre szaporodnak s hogy ezekkel szemben védekeznünk sem lehet.

Régebben az egyházak különböző felekezetei autonóm uton alkottak szabályokat a vadházasságban élők ellen s azt az 1860-as évekig hatósági beavatkozás útján végre is hajtották.

Azonban a mi liberális gondolkodásunk s különösen ennek hatása alatt az utóbbi időkben alkotott tételes törvények az e fajta ügyekben beavatkozást már nem engedik meg.

A nép tudatában lévén annak, hogy a vadházasság nem büntethető, a 16—17 éves korában lévő

fiú és 14—15 éves leány gyermek között a próba házasságok napi rendben vannak s mindezen botrányos állapotok, a legtöbb esetben a szülők kölcsönös beleegyezésével jönnek létre s ha egymásba beleuntak, a „próba férj” munkás igazolványt vesz s utnak indul, maga után hagyva 2—3 kis gyermeket, kiket a vagyontalan, vagy kevésbé vagyonos anya, avagy a nagyszülők eltartani képesek nem lévén, ezek számára ott van egy másik liberális irányu alkotásunk az 1898. évi XXI. t.-ez., melynek 14-ik szakasza védelmébe veszi ezeket, hogy gyarapodjék azoknak száma, kik bűnös szövetség alatt születnek s a kiket az állam 7 éves korukon tul újból visszaad anyjuknak, esetleg természetes atyjuknak, hogy megtanulják azt a bűnt, a mit szülők már háromszor, négyszer is megismételtek . . .

Igen, mert az elhagyott anya a harmadik „próbaházasságon” is keresztül ment s a természetes apa is hasonlólag tett. Ily módon a nép alsóbb rétegében az e fajta házasság iránti hajlam észrevétlenül ugyan, de biztosan gyarapodni fog, mert a fennebb hivatott törvény §. alapján alkotott 50.000—1899. számú belügm. rendelet, az ilyen házasságból születendő gyermekeket az állam terhére — a legóvatosabb gondozás és ápolás alá veszi s ez által a természetes apát a gyermek nevelés terheitől felmenti.

Igaz, hogy a kiskorúaknak vadházasságban való élése ellen, a belügyminisztériumban a múlt évben, a törvényhatóság útján utasította az előjáróságokat, hogy a tudomásukra jövő eseteket azonnal jelentsek be az árvaszékhez, hogy vadházasságban élő kiskorúak szülői a gyámhatóság által, az atyai hatalom gyakorlásától felfüggesztessenek s hogy vadházasságban lévő kiskorúak részére gyámok neveztesse ki.

Ezen intézkedések azonban a gyakorlati életben vajmi kevés eredménnyel járnak, mert a szülők akkor az 1876. évi XVIII. t.-ez. elvénült szabályaiban gyökerező jogukkal élnek s eselődékonyvet vesznek a „próba férj” és „próba feleség” részére s ezzel zavartalanul élvezhetik a „próba házasság” inózes heteteit . . .

S ime, ki van játszva a miniszteri intézkedés! Aztán még azt is meg kell említenünk, hogy a kisközségi szervezetben nem is igen bajlódnak az ily fajta erkölcsi problémákkal. Első az adó s egyéb százféle közkövetelés behajtása, melyekkel annyi a vesződé, hogy semmi idő sem telik arra, hogy a köz-erkölcs mikénti folyása is megőrdemelt figyelemben részesüljön. De hát mi is lenne akkor azon számos érdekközösséggel, mely az előjárókat a kisközségi életben annyi sok türelemre s elnözésre kényszeríti?!

Hát ezek után ki ne kapna kedvet az ilyen „próbaházasság”-hoz? Nem sokára a „próbaházasság” s ennek következménye egy oly eredményt fog felmutatni, mely a köz- és vallás erkölcs alapját teljesen romba dönti, megsemmisíti.

És eme sajnos körülmény egy pár év elteltével a törvényhozást arra fogja kényszeríteni, hogy a 3% betegápolási pótdadót fokozatosan emelje.

Tehát minő eredményt értünk el? Mint humanus és liberális állam, kényeretadtunk a szegény nyomorultaknak, hogy az által országunk polgárainak életét megmentjük s hogy azok számát szaporítsuk, de ugyanakkor elfeledtük azt, hogy ilyen istápolás csak alkalmat nyújt arra, hogy az emberek a közérkölciség és vallásos hit végleg kiirtassék és ezáltal erősebbé tételessék azon elemeknek melegágya, a hol a szociálizmus hatalmas hada egykor a közrendet, a vagyon, személy és életbiztonságot támadja meg.

Kivánjuk, hogy prognózisunkban csalódjunk.
Szántó Károly.

Jelentés a Székely Egyesület 1899. évi működéséről.

(Folytatás és vége.)

Általában igyekezett az egyesület központi választmányja, hogy minél több jövedelemmel szaporítsa az egyesület bevételét, a folyton növekedő szükségletek fedezésére. Az Erdővidéki tanítótestület annak viszonzásául, hogy egyesületünk titkára felolvasott a Baróthon rendezett hangversenyen, a tiszta jövedelem felerészét: 110 koronát, egyesületünknek ajándékozta. Felhívásunkra több takarékpénztár — méltányolván az egyesület hazafias misszió-

ját — adományokat küldött, mikért e helyen is köszönetet mondunk. Adakoztak: Baróti takarékpénztár 20 koronát, Nagy-Mihályi takarékpénztár 10 koronát, Orosházi takarékp. 10 koronát, Soproni takarékp. 20 koronát, Mosonymegyei takarékp. 10 koronát, Csikszeredai takarékp. 50 koronát, Czeglédi népbank 1 koronát, Rimaszombati takarékp. 4 koronát, Pápai takarékpénztár 20 koronát, Losonezi takaré- és hitelbank 10 koronát, Abauj-szikszo-i takarékp. 2 koronát, összesen 157 koronát.

A kultuszminiszterium, tekintettel arra, hogy az egyesület jelentékeny összeget áldoz székelyföldi népiskolákban kiosztott olvasókönyvokra s a középiskolák szegény tanulóinak adott jutalom- és ösztöndíjakra, egyelőre 100 koronát adott, kilátásba helyezvén jövőre a nagyobb mérvű támogatást. És mint 1899-ben, 1900. év június havában is ezer darab jó ifjúsági könyvet osztottunk ki az öt székely vármegyére 10-10 iskolájában.

Ez év június havában jutalomdíjakat kaptak: 40-40 koronát Gyulai Zoltán és Orbán József a tordai polgári iskolában, Dimény Lajos és Gálfalvi János a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban, Hermann Lajos és Horváth Rezső a székely-udvarhelyi áll. főreáliskolában; Péterfi János és Hortáver József a marosvásárhelyi róm. kath. gimnáziumban; Boga Ubald és Bálint Alajos a csik-somlyói róm. kath. gimnáziumban; Bartalis Ferenc és György Lajos a székely-udvarhelyi róm. kath. gimnáziumban; Máthé János és Tóvisi József a m.-vásárhelyi ref. gimnáziumban; 30-30 koronát: Biró Lajos és Csutak Imre a székely-keresztúri áll. tanítóképzőben; 40-40 kor. segélyt kapott a kézdivásárhelyi Erzsébet árvaleánynevelő intézet, az ugyanottani polgári leányiskola és a sepsi-szentgyörgyi árvafiu szeretetház; 50 koronát kapott Balázsi Róza, a kolozsvári áll. tanítónőképző növendéke és 20 koronát Kiss Anna, az országos kisdédvő egyesület óvónőképzőjének növendéke Budapesten. Az 1901-2. iskolai évre is megszavaztatott 90-90 korona konviktusi ösztöndíj Benke Andornak és Gombos Józsefnek a székely-udvarhelyi ref. gimnáziumban és a 70-70 korona szintén konviktusi ösztöndíj Pap Árpád és Deák Gábornak a sepsi-szentgyörgyi reform. Mikó-kollegiumban. Összesen tehát ez évben már kiadott jutalom, ösztöndíj és iskola segély az ezer darab könyvön kívül: 1050 korona. Jelentékeny összegre rugnak fel azok a pénzübeli segítségek, mikben a Budapesten tanuló székely iparos fiukat részesítjük, ide értve a rájuk való felügyelet költségeit is.

A Székely-Egyesület által fenntartott marosvásárhelyi iparmuzeum palotájában volt az a nagyszerű iparkiallítás, melyről más helyen számolunk be.

Ime nagyjában egy félévi működés képe. Valóban illő és méltányos volna, hogy minden valamire való székely ember tagja legyen az egyesületnek. Csak így felelhetne meg az egyesület igazán hazafias feladatainak.

Az egyesület vagyona 1900 január 1-én:

	korona	fillér
1. Követelésekben, t. i. még be nem fizetett alapítványokban	11,850	—
2. Kifizetett alapítvány	250	—
3. Értékpapirokban, melyek a Magyar Földhitelintézetnél őriztetnek . .	42,700	—
4. Készpénzben, részint a kézipénztárban, részint a földhitelintézetnél .	1,925	10
5. A székelyföldi iparmuzeum értéke az építési költség szerint . . .	77,736	—
6. Az iparmuzeumi tárgyak értéke .	24,000	—
Osszesen:	158,461	10

Hadfelszerelési munkálatok és szövőszékek Kézdi-Vásárhely és vidéke lakosságának.

Hegedüs Sándor ipar- és kereskedelemügyi miniszter ur székelyföldi tanulmány útja alkalmával nagy horderejű ígéreteket tett a székelyföldi ipar támogatása érdekében s hogy nem csak ígér, de ígéreteit be is váltja, ennek bizonyosságául jól eső örömmel közöljük érdekelt iparosainkkal, hogy nem sokára nagyobb mérvű állami munkálatokban fognak részesülni.

A miniszter ur Háromszék vármegyének 500 drb szövőszéket díjmentesen adományozott, s ezek-

nek elhelyezésével, a szövészet tanításával a világ-hírű Klinger Henrich ezéget bizta meg. E ezég vette hosszú időre bérbe a sepsi-szentgyörgyi első székely szövőgyárat is s most olyképpen rendezkedik be, hogy a sepsi-szentgyörgyi szövőgyárat megnagyobbítván, ott katonai posztókat és egyéb rahaneműeket készítenek, míg a vidéken felállítandó szövőszékeken egyéb szőttek neműek szövetnek, melyeket a fentnevezett ezég köteles lesz a miniszterrel kötött szerződés értelmében meghatározott díjért átvenni. Ezen szövőszékekből Kézdi-Vásárhely és vidékére körül-belül 100 drb jönne s kíváncsatos volna, hogy iparosaink nejei is vállalkoznának a szövészet megtanulására.

Némely ipariág az évi minden szakában nem üzhető egyforma eredménnyel s bizony nem volna megvetendő, ha oly foglalkozással bírnának ezen iparosok, a mely foglalkozás termékeit nem kellene árusítgassák vásárokon, hanem a központi raktárba Seps-Szentgyörgyre és Kézdivásárhelyre szállítanák be, hol azt azonnal kifizetnék. Iparosaink más részének így szabó és csizmadia iparosainknak a sepsiszentgyörgyi gyár adna olyképpen foglalkozást, hogy a katonai ruhaneműek s egyéb vászon felszerelések megkészítését szintén itt végeztetnék el.

Nevezett ezég ezégvezetője Krausz Adolf ur a ezég három kiküldöttjével mult vasárnap járt kézdivásárhelyen s itt Ifj. Czibalmos Ferencz ipar-Kamarai tag urnál bő tájékozást nyervén az itteni ipari viszonyokról azon megállapodásra jutottak, hogy nevezett kamarai tag urhoz a szükséges felszerelési tárgyakból 1-1 minta darabot fognak leküldeni, hol azt majd annak idején, miről érdekelt iparosaink e lapok útján értesítést nyernek, megtekinthetik s bármely darab elkészítésére vállalkozhatnak.

A szövőszékek felállítása januárja volna tervezve, de addig is egy leküldendő minta szövőszéken a tanítást megfogják kezdeni, mert a ezég egy főkraktárt — a főraktár Seps-Szentgyörgyön lévén — Kézdivásárhelyre állít fel, melynek vezetője egy szövészeti tanító lesz. Mint igen nagy horderejű dolgot ajánljuk iparosaink különös figyelmébe. Bővebb tájékozással ifj. Czibalmos Ferencz kamarai tag ur szívesen szolgál.

s.

Ujdonságok.

— A néppárt kiverése Csikmegyéből. A néppártot vasárnap a székelység formálisan kiverte Csikmegyéből. A néppártra sokáig emlékeztetes napról a következő tudósítás számol be:

A tusnádiakhoz a kászoni gyűlés után nyomban elindultak a néppártiak, bejárták a házakat és minden eszközzel kapacitáltak. Az iskolás gyermekeket Tamás Imre tanító, ki a katolikus plébános sógora, kortesnőákra tanította.

A néppárti gyűlés vasárnap d. e. 9 órakor kezdődött meg. Az emelvénnyel székeket raktak, föltették oda a templomból kihozott imázsármolyt is a nép tiltakozása mellett. Bartalis főszolgabíró e miatt a pap és tanító ellen följelentést fog tenni.) A szónokokat „Eláll! Le vele!” kiáltásokkal fogadták. Nagy zűrzavar támadt. Zichy szóhoz sem juthatott. Oly dulakodás támadt, hogy a csendőröknek pusztust kellett használniok. Bartalis tapintatosságának köszönhető a vérengzés elkerülése.

Zichy a nép közé vegyült, mialatt Molnár apát akart beszélni. Ince Ignác a coboly-prémet emlegette, Molnár beszédéből csak egyes szavak: „Husosfázék . . .”, „konez”, „fölemelt adó!”, „a kutya is meg van adóztatva” hallatszottak. Beszédét a folytonos „abeczug” megakasztotta, mire Kálmán Károly következett a szőszéken. Erre még óténkebben zajongott a tömeg.

— Le vele!

— Menjen maga kopott színész! — kiáltották. Beszélni nem tudván, elkezdte a Hymnuszt énekelni.

A nép tovább zajongott, mire Zichy Aladár „Isten önökkel” szavakkal bucsut vett a néptől. A szőtoszlásnál ismét nagy dulakodás támadt.

A tusnádi sikertelen gyűlés után déli 12 órakor Csik-Szent-Györgyre érkeztek a néppártiak, ahol még nagyobb kudarc sújtotta őket. A nagy zajban ilyen kiáltásokat lehetett hallani:

- Nem kellenek!
- Népbolonditók!
- Rosszabbak a zidóknál!
- Ki hívta ide magukat?!

A szónokok elhalványulva állottak az emelvénnyel.

Ezután verekedés keletkezett. A megszorított csendőrök a pódiumot védelme ték. Zichy és Molnár szóhoz sem juthattak. Ilyen kiáltások hallatszottak:

- Meneküljenek, ha életük kedves!
- Kiugraszadjuk a szoknyájukból a papokat!
- Sűrűn fölhangzottak:
- Éljen Györffy Gyula!
- Éljen Széll Kálmán!

A következő pillanatban tojászápor hullott az emelvénnyel. A tojásokkal a plébánosukat is fejbe dobták, irtózatot lármát keletkezett. A néppártiak csak csendőrfedezzel tudtak a plébániára menekülni. A nép utánuk tódult: „Le velük!” „Agyonütjük a kutyaikat!” kiáltásokkal. A csendőrök csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudták a népet visszatartani.

Csik-Ménaságon d. u. 3 órára volt hirdetve a néppárti népgyűlés. Rongteteg nép várta a néppártiakat, kiknek tiszteletére díszkapu volt fölállítva lyukas boeskorokból. A nép el volt tököltve arra, hogy kiveri és megveri a néppártiakat és a papokat. A faluban fekete lobogók, voltak kitűzve. A néppártiak megriadva még a község eléjén visszavonultak. Zichy Aladár levélben jelentette be elmaradásukat. A nép erre dalolva szőtoszlott, ezt a notát éneklve,

Nem kell papi politika
Éljen doktor Györffy Gyula;
Aki eztet nem akarja:
Üsse meg az istennyila!

A székelyek azon községekből, honnan a néppártot elkergették, üdvözlő táviratokat küldöttek Széll Kálmán miniszterelnöknek és képviselőjüknek, Györffy Gyulának.

— A „Háromszék vármegyei Tanítótestület” folyó évi közgyűlése alkalmából Kézdi-Vásárhelyen, 1900. november hó 15-én a m. kir. áll. el. isk. tornacsarnokában a „Tanítók Háza” és a tanítótestület pénztára javára hangversenynyal összekötött zártkörű táncestetélyt rendez a következő műsorral: 1. Az estharangok. Vegyes karra irta Borsay S. Előadja a zágoni E. M. K. E. vegyes énekkar. 2. Felolvasás. Farkas Margittól. 3. Népdalokat énekel: a polgári leányiskola énekkara. 4. * * * Melodráma. Szavalja Wertán Emilia, zongorán kíséri Székely Mariska. 5. Varázsvirág. Operette-szóló. Zenekísérettel énekl: Ambrus Kálmán. 6. Szaval Czirmai Zoltán. 7. Tréfás egyveleg. Hármadal. Énekl: Szabó Antal, Székely Károly és Baka László. 8. Fuvola-szóló, zenekísérettel, előadja Butyka Vilmos. 9. Népdal egyveleg. Főfőkar. Előadják: Bajka Mihály, Bathó János, Czirmai József, Czirmai Zoltán, Nagy Gerő, Turóczy László, Szabó Lajos és Vén Károly. 10. Az anyós. Vig monolog. Irtá és előadja: Bartha Károly. 11. A vén bogár. Weit H. V.-tól. Énekl a zágoni tanítói főfőkar. Műsor után táncz. — E rendkívül érdekesnek ígérkező táncestetélyt ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

— Veszélyes medvevadászat. Oltszemről írják, hogy az első medvét mult hó 31-én ejtette el egy négy tagból álló vadásztársaság. Egy jól kifejlesztett maczkó még az ősz elején a „Nagyág” nevű ördörésben ütötte fel tanyáját s igen sok galibát okozott a község lakóinak. Hajtást rendeztek, mely alkalommal Szabó Mózes anyakönyvvezető egy jól irányzott lövéssel leterítette a hatalmas bestiát. Már elszállításáról gondolkozott a szerencsés vadász, mikor a medve borzasztó dühvel Szabóra rohant, ki még egyszer reá lőtt a medvére, de már feltartóztatni nem tudta. Elkeseredett, élethalálharcz keletkezett a vadállat és vadász között, ki már erejét vesztette, mikor Simon István megyebíró segítségére sietett és lelőtte a feldühödött fenevadat. Szabó karján és czombján megsérült ugyan, de sebei nem veszélyesek. A száznyelczvan kiló súlyu medvét nagy triumfussal szállították be a faluba, hol a község lakói nagy örömmel fogadták a megölt medvét és számosan gratuláltak a szerencsés vadásznak. Hogy azután a magnum aldumás sem hiányzott, szinte felesleges mondanunk.

— A kézdivásárhelyi jótékony-nőegylet rész en a házi szegények segélyezése, részben pedig a polgári leányiskolája fenntartási költségeinek fedezése céljából Kovács Dánielné és Welner Jánosné házi-

asszonyosága mellett 1900. évi november hó 10-én, szombaton este 8 órakor a városház nagytermében tartja második műsoros fillérestélyét: a következő műsorral: 1. Czimbalmozik: Mischinger Emilia. 2. Katonásan, vigjáték 1 felvonásban, irta Andreánszky Jenő. Személyek: Gárday Albert ny. huszároznagy Jancsó Géza; Jolán, özv. Berendi Gyuláné unokahuga Farkas Margit; Olga unokahuga Zayzon Piroška; Longey Emil, miniszteri titkár Kovács Kálmán; Huszár Elemér, hírlapíró Dr. Gyöngyössi István; Gyuri, inas Gárdaynál Báthory László. 3. Énekelnek Nagy Gerő vezetésével: Györgybiró Etelka, Király Róza, Novák Teréz, Szűcs Amál Tóth Teréz, Zsigmond Ida. Táncz! Belépő díjak: Személyjegy 120 fillér. Családjegy 300 fillér. Kezdet pontosan 8 órakor. Felülfizetéseket bálás köszönettel fogad a rendezőség.

— **Csalás könyöradományok gyűjtésével.** A romániai közállapotokat igen jellemzően ismereti az a színle pártatlanul álló eset, hogy egy egész társaság magyar gyűjtő-ivekkel csatángolja be Romániát s az ott élő magyaroktól tetemes összegeket csikar ki jogtalanul. A banda tagjai, mint azt már több ízben megírtuk, ribisoraik illetőségű oláhok, kik a gyűjtő-iveket is ott szerezték be. A fő érdem a jeles társaság leleplezése körül Vellez Jenőt, a bodza-krásznai határállomás vezetőjét illeti, ki erőlyes fellépése által meghiusította a további csalásokat, s eddig is már két embert adott át a közdi-vásárhelyi ügyészségnek további eljárás végett. A múlt hó 24-én pedig megint három ribisoraik oláht tartóztattak fel, kik egy sereg gyűjtő-ivel Romániába igyekeztek. Pár nappal később pedig, október 27-én két embert tartóztattak fel, kik

Romániából Ribisoraig igyekeztek, s egyiknél a megmotozás alkalmával 300 frankot találtak. Ezzel a fogással jóformán együtt is van a szélhámos trupp. Ámbár nem lehetetlen, hogy Romániában még számosan vannak, kik hasonló módszer szerint könnyűszerrel élnek. Épen ezért figyelmükbe ajánljuk az illetékes hatóságoknak a ki- és bevándorlókat.

— **A mezei egerek és hörcsögök irtása.** Vármegyénk területén egyes helyeken a mezei egerek és hörcsögök kiszámíthatatlan károkat okozván szükségesnek mutatkozik, hogy irtásokkal a szegényebb munkás osztály is foglalkozzék üresidejében. Hogy fáradsága némiképp jutalmazva legyen, minden 5 db elpusztított egérért beszolgáltatójának 2 fillért, 1 db hörcsögért 2 fillért fizet a gazdasági bizottság. Az irtás határideje folyó évi november hó közepe; azontul történő irtásért mennyiben újabb intézkedés nem történik, nem fizet a bizottság. Az irtás, illetve a beszolgáltatott egerek és hörcsögök számbavételével, azok megsemmisítésével és azokért járó összegek előlegezésével a községi elöljáróságokat bizom meg. Figyelmeztetem azonban, hogy a beszolgáltatott állatok megsemmisítését oly módon intézzék, nehogy a beszámolásokkal visszaélés történjék a kiirtott állatok számáról és azokért kifizetett összegéről december hó 16-án kimutatás terjesztendő fel illetékes főszolgabírósághoz. A kimutatások december hó 20-ig együttesen ide felterjesztendők, hogy az intézkedés eredménye számbavehető, valamint a kifizetett előlegek visszatéríthetők legyenek. Háromszékvármegye gazdabizottságának, 1900. évi október hó 14-én tartott üléséből. Potsa főispán, elnök.

— **Hol marad az iparpártolás?** Ugy lát-szik, hogy az iparpártolás nagyobb lármával, mint eredménnyel jár, mert egyes ezikkeknél az újabb iparpártolási akció eredményét vizsgálva, az bizony alig mutatkozik. A magyar gyűjtő érdekében csak elég nagy mozgalom indult meg; mióta a temesvári gyűjtőgyár r. t. az Emke gyűjtőit forgalomba hozta, majdnem minden magyar gyűjtőgyár utánozta ezt a leleményes példát és valami más egyet pártfogását vette igénybe és így az eredmény: 1897-ben volt a gyűjtőbehozatal Ausztriából 1,161,020. korona és 1889-ben ez a behozatal mindössze 1,053,840 koronára apadt. A sok pártolás dacára tehát még mindig egy millió koronáért hoznak be osztrák gyűjtőt. Ugy látszik tehát, hogy az Emke és más magyar gyűjtő helyett a közönség még mindig osztrák gyűjtőt vásárol, a ami pedig mindenképpen elítélni való dolog.

— **Osztálysorsjegy-érdekelteknek.** A „Nemzeti Pénzváltó Részvénytársaság” Budapest (Gizella-tér, Haas-palota) az ország legnagyobb osztálysorsjegy-elárúsító helye, jelentékeny előnyöket és messzemenő biztonságot nyújt. Az intézet sorsjegyeket eredeti áron (utánvétel is) küld szót teljesen költségmentesen. Ezen előnyöknél fogva az intézet sorsjegyei a leggyorsabban fogynak el; ajánlatos tehát, hogy a megbízások mielőbb az intézethez beküldessenek.

— **Asszonyok, leányok, kiket jövendőjük érdekel,** hozassák meg Zit.-El.-Lohia most megjelent szellemes jósló könyvét. Rendkívül szenzációs! 1 korona beküldése ellenében (bélyegeken is) bérmetve zárt borítékban küldi: Gedeon András könyvkereskedése Miskolcra. Utánvét 40 fillérrel több.

HIRDETÉSEK.

A néhai dr. Sinkovits Ignác hagyatékából az altorjai és kézdivásárhelyi határokon lévő szántóföldek haszonbérbe kiadatnak, értekezhetni az örökösöknél.

(152. 4—0)

FONTOS ERDŐ- ÉS FÜRÉSZTULAJDONOSOKNAK!

Cellulose gyártásra alkalmas **egészséges tősfá** 12 centiméter felüli átmérővel, egy méter hosszúságtól kezdve, jövő évi szállításra, **jutányos árban vétetik.**

Ajánlatok intézendők a brassói cellulosegyár részvénytársasághoz, **Zernestre, (Brassó mellett).**

(116. 6—8.)

BUTOR

készpénzfizetés mellett **jutányos áron beszerezhető:**

IFJ. JANCÓSÓ MÓZES

butorraktárában

KÉZDIVÁSÁRHELYT

Tiszta bort,

liköröket, cognacot, rumot, venni akarók, kérjenek bérmentes árjegyzéket a Székely borkereskedéstől, Székely-Keresztur.

(127. 2—10.)

Nagy: Mondd csak kérlek Balogh, vettél már magadnak egy osztály sorsjegyet?

Balogh: Még nem, mert nem tudom melyik a legszerencsésebb főáruda.

Nagy: A legszerencsésebb főáruda

BIHARI EDE

Budapest, IV., Városház-utca 14.

Gondold csak kedves barátom, minő szerencsés ember, rövid idő alatt már kétszer nyerték nála a jutalomdíjat.

Balogh: Mi az a „jutalomdíj”?

Nagy: Jutalomdíj, barátom az a legnagyobb nyeremény

600,000

korona. Én ebben a főárudában játszom és mondhatom, hogy nagyszerűen szolgálnak ki, a húzás után azonnal lakásomon van a húzási jegyzék.

Balogh: Mikor van az I. osztály húzása?

Nagy: Az már f. évi november 15 és 16-án van és

$\frac{1}{1}$ sorsjegy 12 kor. $\frac{1}{2}$ sorsjegy 6 kor. $\frac{1}{4}$ sorsjegy 3 kor

$\frac{1}{8}$ sorsjegy kor. 1.50

De nem ajánlatos sokáig késni, mert közel a húzás előtti szörnyű nagy nála a kereslet.

Balogh: Ugy, akkor azonnal rendelék magamnak egy sorsjegyet

BIHARI EDE

főelárúsítónál

(124 2 3) Budapest, IV., Városház-utca 14.

Ny. Ifj. Jancsó M.-nél K.-Vásárhelyt.